Nederlandse Mycologische Vereniging

Maandjournaal Paddenstoelen
Nummer 9
1 juni 2021

Terugblik

Tip: open de hyperlinks steeds via de rechter muisknop in een nieuw tabblad

***5 mei* De wondere wereld van de roestschimmels**
In dit artikel blikt Aad Termorshuizen vooruit op zijn online-lezing van 10 mei (zie volgende item). Roestschimmels zijn plantenparasitaire schimmels die iedereen het gehele jaar door volop kan waarnemen. Aad legt hier uit waarop je moet letten in het veld: Natuurbericht

Kroonroest op Vuilboom (Aad Termorshuizen)

***10 mei* Online-lezing roestschimmels door Aad Termorshuizen**
Tijdens deze online lezing neemt Aad je mee in de bijzondere wereld van de roestschimmels. Dit zijn schimmels die alleen op groene, levende planten voorkomen en een intrigerende levenscyclus hebben met tal van sporen en voor veel soorten ook nog eens met het merkwaardige fenomeen van een 'verplichte' waardplantwisseling. De online-lezing is hier terug te kijken: Online-lezing

Brandnetel-zeggeroest (Wendy van der Heeden)

***12 mei* Meesterlijk boek over fascinerende wimperzwammen verschenen**
Zoals wij al eerder in onze nieuwsbrief berichtten, is er vorig jaar een prachtig boek verschenen over wimperzwammen door Henk Huijser. Dertig jaar lang heeft Henk keihard gewerkt en heeft hij zijn kennis gebundeld in dit 138-pagina's tellende boekwerk. In dit bericht bespreekt Marijke Nauta het boekwerk en deelt haar ervaringen met wimperzwammen: Natuurbericht

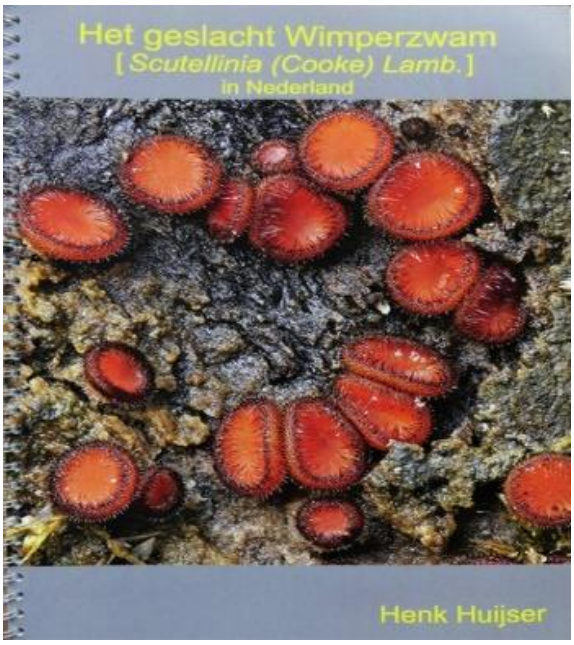

***19 mei* Een kijkje in de diverse wereld van de schimmels**
In Nederland komen duizenden soorten schimmels voor. Elke soort schimmel heeft een unieke levenswijze. Veel soorten schimmels, waaronder veel paddenstoelen, groeien op dood materiaal van planten of bomen. Er is ook een groep schimmels die gebroederlijk samen met algen leeft: de korst-mossen. Er zijn weer andere soorten schimmels die op korstmossen of mossen parasiteren: de (korst)mosparasieten. Wat kenmerkt deze groepen van soorten in uiterlijk, levenswijze en ontstaan? Lees meer: Natuurbericht

Netsporig mosschijfje leeft op bladmossen (Henk-Jan van der Kolk)

***24 mei* Online-lezing schimmels, korstmossen en (korst)mosparasieten door Henk-Jan van der Kolk**
De Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) en de Bryologische en Lichenologische Werkgroep (BLWG) organiseerden op maandag 24 mei een online-lezing over bijzondere groepen schimmels, waaronder vrij levende schimmels op schors en steen, korstmossen en (korst)mosparasieten. Aan de hand van aansprekende soorten en voorbeelden heeft Henk-Jan uitgebreid uitgelegd over de verschillen en overeenkomsten in levenswijze van deze groepen schimmels. De lezing is hier terug te kijken: Online-lezing

Oranje wimpermos (Marc Bulte)

Vooruitblik

Vooruitzicht excursies: het ziet ernaar uit dat er tegen het eind van de zomer / begin van de herfst weer excursies georganiseerd kunnen worden (als de corona-maatregelen dat toelaten uiteraard!). Voor de meest actuele informatie omtrent excursies, kunt u het beste onze website in de gaten houden: Excursieprogramma

***1 juni* Paddenstoel van de Maand**
De Melkboleet is tot Paddenstoel van de maand juni gekozen. Lees hier meer over de PvdM

***7 juni* Online-lezing over fluweelboleten en andere boleten door Chiel Noordeloos**
Op 7 juni organiseert de Nederlandse Mycologische Vereniging wederom een online-lezing, dit keer door Chiel Noordeloos, die een overzicht zal geven van de fluweelboleten en enkele andere soorten boleten die vanaf de voorzomer te vinden zijn. Hij zal vooral ingaan op de manier waarop je de verschillende soorten kunt herkennen in het veld, en wat daarbij de beperkingen zijn. Zie verder: Lezing fluweelboleten

Actuele soorten

Als het niet al te droog is. kunnen er in de zomer al behoorlijk wat paddenstoelen verschijnen. Meer kans om iets te vinden, heb je op van nature vochtige standplaatsen. Hieronder een aantal soorten en geslachten die je al in de zomermaanden mag verwachten.

Het **Broos vuurzwammetje** en het **Veenmosvuurzwammetje** behoren beide tot een groepje wasplaten rond het Gewoon vuurzwammetje dat herkenbaar is aan een vurige rode kleur en schubjes op de hoed. Naast genoemde soorten hoort ook nog de Trechterwasplaat tot dit groepje. Bij het Veenmosvuurzwammetje lopen de lamellen af op de steel en bij het Broos vuurzwammetje zijn ze breed aangehecht. Verder steekt bij het Veenmosvuurzwammetje de kleur van de schubjes op de hoeds vaak, maar niet altijd, af bij die van de hoedkleur en bij het Broos vuurzwammetje is dat niet het geval. Beide soorten zijn kenmerkend voor natte standplaatsen zoals (veenmos)rietlanden en natte schrale hooilanden. De Trechterwasplaat komt ook voor in vochtige en drogere heischrale graslanden. Het Gewoon vuurzwammetje en Trechterwasplaat verschijnen doorgaans later in het jaar dan Broos vuurzwammetje en Veenmosvuurzwammetje.

Veenmosvuurzwammetje (De Wieden, Overijssel)

Broos vuurzwammetje (Kennemer duinen)

De **Veenmosgrauwkop** is een vrij algemeen voorkomende soort die je vanaf mei tot de herfst kunt aantreffen op natte, voedselarme plaatsen zoals hoogveen en drassige broekbossen. In hetzelfde biotoop komen ook grijsbruine satijnzwammen voor die van de Veenmosgrauwkop zijn te onderscheiden door o.a. een rozekleurige sporee, terwijl die van de Veenmosgrauwkop wit is. De Veenmosgrauwkop is gebonden aan veenmossen en lijkt daarmee een parasitaire relatie te hebben.

Veenmosgrauwkop (De Wieden, Overijssel)

Een andere groep paddenstoelen die je al relatief vroeg in het jaar kunt tegenkomen, is de groep van de **russula's**. Net zoals amanieten, zijn russula's ectomycorrhizavormend en je vindt ze dus in de buurt van bomen en struiken. Het zijn paddenstoelen met broos vlees (steel breekt als een 'krijtje') net zoals bij melkzwammen, maar scheiden in tegenstelling tot melkzwammen geen melksap af na beschadiging. In Nederland komen ruim honderd soorten russula's voor en zijn niet altijd even gemakkelijk om van een soortnaam te voorzien. Er komt dan ook vaak een hele stoet kenmerken aan te pas om ze te kunnen determineren, zoals kleur van hoed en steel, afpelbaarheid van de hoedhuid, verkleuring van het vlees na reactie met ijzersulfaat (vaak in de vorm van een toversteentje) of guajak, geur en smaak. Daarnaast zijn de kleur van de sporee en microscopische kenmerken vaak noodzakelijk om een russula van een soortnaam te kunnen voorzien. Soms zijn russula's wel determineerbaar in het veld zoals de bij loofbomen voorkomende Schotelrussula die herkenbaar is aan zijn rode hoed met abrikooskleurig centrum, gegroefde rand en een lamelsnede die bij de hoedrand net zo gekleurd is als de hoed.

Abrikooskleurig hoedcentrum Schotelrussula

Kleur lamelsnede van de Schotelrussula

Amanieten zijn makkelijk herkenbaar aan het velum op hoed, steel (ring) en steelvoet (beurs of velumrichels). Een ander belangrijk kenmerk is de aanhechting van de lamellen: doorgaans vrij van de steel. Hoewel veel amanieten vooral in de herfst worden gevonden, zijn er ook soorten die je, onder milde winterse omstandigheden, bijna jaarrond kunt vinden

Roodbruine slanke amaniet (Kwintelooijen)

zoals de Narcisamaniet. Sommige andere soorten zoals de Roodbruine en Grijze slanke amaniet, en Parelamaniet steken soms al in mei / juni hun hoedjes boven de grond uit. Amanieten zijn ectomycorrhizavormende paddenstoelen en dat betekent dat je ze in de buurt van bomen en struiken kunt vinden. Genoemde soorten amanieten zijn allemaal erg algemeen. Ook minder algemene soorten zoals de Stekelkopamaniet verschijnen soms al in juli.

Narcisamaniet (Kwintelooijen)

Stekelkopamaniet (Neerijnen)

De **Blanke pronkridder** is een zeldzame soort die je al vanaf juni kunt aantreffen op bemeste hooilanden en op hondenuitlaatveldjes. De soort is ammoniakminnend en groeit graag op plekken die door urine 'verbrand' zijn. De (vuil)witte hoedjes zijn zo'n 2-6 cm breed, hebben witte lamellen en een wortelende steel met een gordelachtige ringzone. De geur is meelachtig.

Blanke pronkridder (Rinus Baggerman)

Twee stoeltjes die je ook thuis in je eigen gazon of grasveld kunt aantreffen zijn het **Izabelkleurig breeksteeltje** en de **Gazonvlekplaat**. Het Izabelkleurig breeksteeltje is een algemene soort die je meestal tussen juni en september kunt tegenkomen op voedselrijke bodems (met name in graslanden, tuinen en parken). Opvallend aan de soort is de ivoorkleurige, klokvormige hoed (1-2 cm breed) en de lange smalle breekbare (!) steel. De kaneelbruine lamellen zitten dicht opeen en zijn vrij of smal aangehecht. De geur is onopvallend.

Izabelkleurig breeksteeltje (Nico Dam)

Gazonvlekplaat Leo Jalink)

De **Gazonvlekplaat** is een zeer algemeen voorkomende soort, die je bij gunstig weer vaak kunt terug vinden op hooiland waar net gemaaid is en op bemeste graslanden. De hoed (1-3 cm) is zeer hygrofaan, wat wil zeggen dat het van kleur verandert, afhankelijk van de aanwezige hoeveelheid vocht. De Gazonvlekplaat verschilt in het veld van de andere vlekplaten door de bruine tot vrij donkerbruine lamellen (bij alle andere vlekplaten zijn deze zwart!).

In Nederland kennen we ongeveer 70 soorten **boleten** die worden ingedeeld in diverse groepen. Sommige boleten verschijnen al in de vroege zomer zoals het **Vroeg eekhoorntjesbrood** en **fluweelboleten**. Het Vroeg eekhoorntjesbrood heeft een fijn viltig hoedoppervlak, terwijl het Gewoon eekhoorntjesbrood een vettige hoed heeft. Verder heeft het Vroeg eekhoorntjesbrood een fijnmazig wit netwerk over bijna de gehele steel, terwijl bij de steel van het Gewoon eekhoorntjesbrood deze daarmee vaak slechts gedeeltelijk bedekt is.

Vroeg eekhoorntjesbrood (Chiel Noordeloos)

Rode boleet met oranjerode vlekjes in steelvoet

Fluweelboleten zijn vrij klein voor een boleet en te onderscheiden van andere groepen boleten door hun droog, fluwelig hoedoppervlak dat vaak de neiging heeft om te craqueleren: open te barsten in onregelmatige fijne tot grovere plakjes, waartussen het hoedvlees zichtbaar wordt. Net zoals bij andere boleten zijn kleur en verkleuring van het vlees en de eventuele aanwezigheid van oranjerode vlekjes in de steelvoet (o.a. bij **Rode Boleet**) van belang voor de determinatie van de meeste fluweelboleten.

Momenteel worden er door het vochtige weer van de afgelopen weken veel aantastingen door schimmels gemeld op o.a. vruchtjes van sleedoorn en *Prunus*, maar ook op elzenkatjes. Deze schimmels zijn ondergebracht in het geslacht ***Taphrina***. Het zijn biotrofe parasieten, dat wil zeggen dat ze levende planten, struiken en bomen aanvallen. Hier kun je meer lezen over het Narrentasje: Natuurbericht

Narrentasje op Prunus cerasifera

Nieuwe publicaties

Mushrooms and Toadstools of Britain & Europe Volume 3: Agarics Part 2 - Geoffrey Kibby
Dit is het derde boekje uit een serie van vier dat onlangs is uitgekomen. Soortbeschrijvingen worden geïllustreerd aan de hand van schilderingen waardoor bepaalde kenmerken soms letterlijk beter uit de verf komen dan vanaf een foto. Voor een uitgebreidere beschrijving van de inhoud zie: Summerfield Books

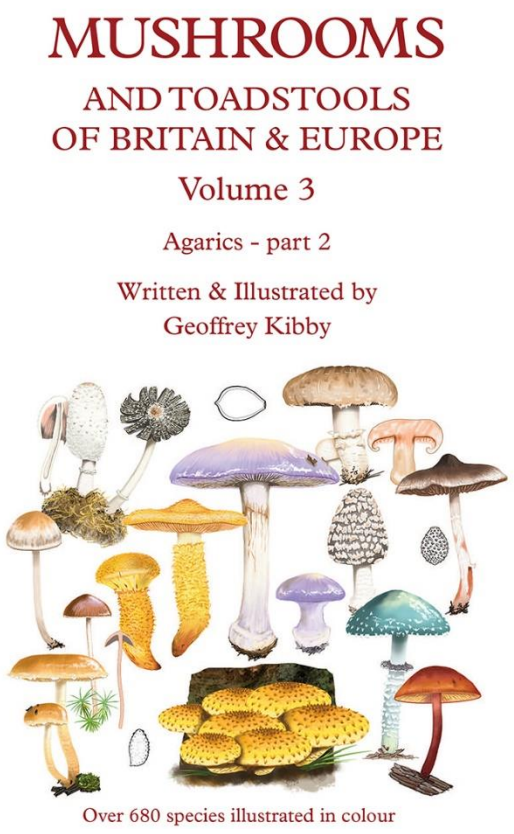

Cyphelloide Homobasidiomyceten in Schleswig-Holstein und Nachbargebieten - Heinrich Lehmann
Beschrijvingen, foto's en determinatiesleutels van cyphelloide schelpjes en klokjes van Sleeswijk-Holstein. Het boek behandelt 68 soorten in 24 genera, er zijn een synoptische en een beeldsleutel opgenomen.

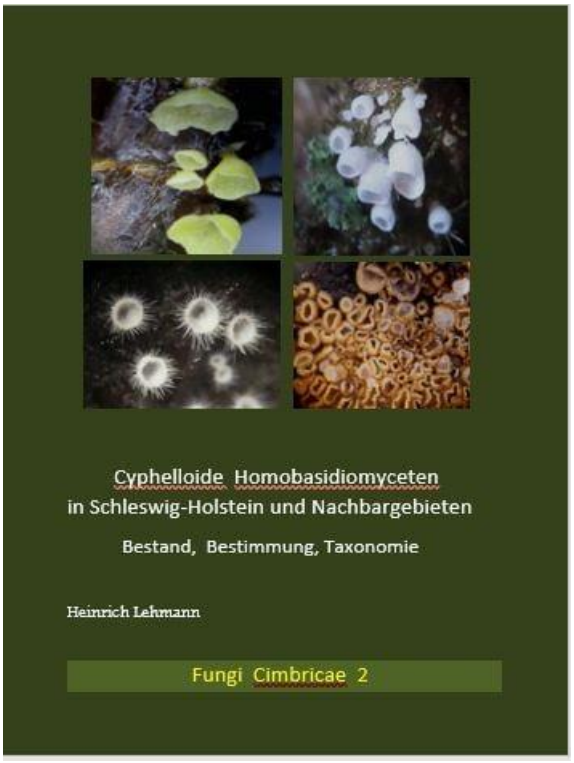

***Verwacht* I Funghi clavarioidi in Italia - Paolo Franchi & Mauro Marchetti**

Binnenkort verschijnt een nieuw standaardwerk over de koraal- en knotszwammen van Europa, weliswaar in het Italiaans, maar met Engelstalige sleutels, en heel veel illustraties. Er worden ruim 300 soorten in behandeld, met veel kleurenfoto's, in twee delen met alles bij elkaar 1200 bladzijden. Voor liefhebbers en specialisten. Voor meer informatie zie: Clavarioid Fungi in Italy

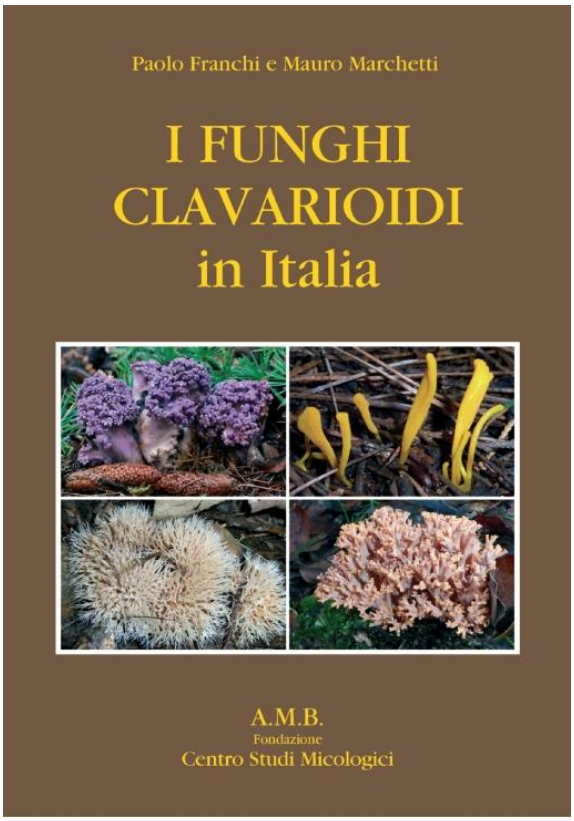

Schimmelziekten bij walnoot en tamme kastanje - Kijk op Exoten nummer 35, blz. 4-5

In dit artikel bespreekt Kees van Vliet twee schimmelsoorten die een risico vormen voor walnoot (enkele soorten *Juglans*) en tamme kastanje (*Castanea sativa*). Gelukkig zijn in Nederland nog geen aantastingen van walnoten bekend en zijn aantastingen van tamme kastanjes zeldzaam, en dat wil men graag zo houden. De belangrijkste informatie over deze boomziekten wordt beschreven zodat symptomen herkend en gemeld kunnen worden. Vooral bij de walnoten-ziekte is dit belangrijk, omdat aangetaste bomen zo snel mogelijk vernietigd moeten worden wanneer een aantasting is vastgesteld. Lees hier meer: Walnootziekte en kastanjekanker

Kijk op exoten

nummer 35, mei 2021

Met exoten worden uitheemse soorten aangeduid die Nederland niet op eigen kracht kunnen bereiken, maar door menselijk handelen (transport, infrastructuur) hier in de natuur terecht zijn gekomen of dat in de nabije toekomst dreigen te doen. Soorten die Nederland op eigen kracht bereiken vanuit hun natuurlijke verspreidingsgebied, bijvoorbeeld door klimaatverandering, zijn geen exoten. Exoten leiden in de meeste gevallen niet tot grote problemen; slechts een beperkt aantal vertoont invasief gedrag door een explosieve ontwikkeling na vestiging. Invasieve exoten kunnen een bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit, volksgezondheid of veiligheid.

ANEMOON BLWG EIS FLORON NMV RAVON Savon Vlinderstichting Zoogdier vereniging

Inhoud

Stijf priemwier	2
Walnootziekte en kastanjekanker	4
Exotische miljoenpoten	6
Vlindertuinen vol exoten	8
Kaukasische dwerggrondel	9
Keuzehulp voor tuinplanten	10
Italiaanse kamsalamander en marmersalamander	12
Exotische watervogels	14
Uitheemse steuren	16
Exotische eekhoorns	18

Exoten melden

Het is van groot belang waarnemingen van exoten te melden, zodat er in onderzoek, beleid en beheer rekening mee gehouden kan worden. Gebruik hiervoor de invoerportals Waarneming.nl, Telmee.nl en Mijnvismaat.nl.

Ook de bijbehorende apps zijn erg handig omdat je in het veld meteen kunt melden:
- voor Android-toestellen ObsMapp, MijnVISmaat, NDFF Invoer, NOVA en snApp de Exoot;
- voor iPhone-toestellen iObs, NDFF Invoer, MijnVISmaat en snApp de Exoot.

Deze portals en apps werken nauw samen en zorgen ervoor dat uw waarnemingen terecht komen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF).

Ten slotte….

Vanwege de vakantieperiode en het relatief geringe aanbod aan paddenstoelen en nieuws daarover, slaan we volgende maand een keertje over. **Per 1 augustus** kun je een **volgend nummer** tegemoetzien. We wensen iedereen een fijne vakantie!

Colofon

Het Maandjournaal Paddenstoelen is een digitale uitgave van de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) en biedt een terugblik op het nieuws op paddenstoelengebied van de afgelopen maand en te verwachten gebeurtenissen van de komende maand. De redactie is in handen van Carolien Reindertsen en Jan Knuiman. Iedereen kan een gratis abonnement nemen op deze NMV-uitgave en dit ook weer opzeggen door een email te sturen naar: abonnement

Ben je een interessant nieuwtje op paddenstoelengebied tegengekomen of heb je misschien wel een bijzondere vondst gedaan? Neem dan even contact met ons op door een email te sturen naar: abonnement

Mocht je naar aanleiding van de inhoud van deze uitgave benieuwd zijn naar nog meer activiteiten van de NMV, dan is een lidmaatschap wellicht het overwegen waard. Zie voor meer informatie onder: lidmaatschap

Disclaimer

Deze NMV-uitgave is met grote zorg samengesteld. Desondanks kunnen er geen garanties gegeven worden met betrekking tot de volledigheid, juistheid of actualiteit van de gegeven informatie in deze uitgave. De NMV of de redactie van deze uitgave kan niet aansprakelijk gesteld worden voor de inhoud van deze informatie of voor de gevolgen van het gebruik daarvan. Aan de gegevens, zoals die in deze uitgave worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend.